

Заллагали сте се за децентрализацију по Ахтисаријевом плану. Тај процес још увек није завршен, многи српски лидери са територије КиМ су и даље жестоко против њега. Шта ви данас мислите? Да ли сте задовољни оним што је до сада учињено и да ли бисте нам објаснили шта је заправо суштина ове децентрализације?

Могу да кажем да нисам незадовољна овим што смо ми, као српска заједница на КиМ до сада постигли. Мислим да смо изненадили и међународну заједницу и лидерство у Приштини пошто су Срби овог пута почели да се понашају на један другачији начин од оног како смо се до сада понашали на просторима бивше Југославије. Као резултат те промењене стратегије, ми смо добили те своје општине. Нажалост, резултати новембарских избора које је расписала влада из Приштине нису онакви какви сам желела да буду. Ми смо постигли да Грачаница, Клокот и Ранилуг буду наше, српске општине, али смо ипак изгубили Ново Брдо, а остварили половичан успех у Штрпцу. Могли смо да добијемо више, али и ово што смо добили резултат је јаке кампање коју смо водили а којом смо, поновићу, веома изненадили и Албанце и међународну заједницу па и Београд.

Са каквим проблемима се суочавају нове српске општине сада?

Ова пост-изборна дешавања и проблеми којима се ми данас бавимо су нешто што се могло предвидети и што сам ја лично знала да ће се дешавати. Албанско лидерство опструише и покушава да онемогући функционалност новостворених општина. Очигледно је да ће Приштина покушати да успори пренос надлежности, да одложи упис земљишта у катастарске књиге и легализацију објеката изграђених на територији наших општина. Такође, Приштина успорава процес разграничења општине Приштина и Грачаница. Легализација и пренос власништва су веома важни за нас, на пример, да земљиште „Ратара“ буде у надежности општине Грачаница и да сви објекти који се ту налазе: школе, болнице, и ти силни објекти изграђени поред аутопута Приштина - Скопље буду легализовани у складу са правилима новоформиране општине Грачаница и да буду стављени под њену надлежност. То су важни процеси, а Приштина их је успоравала колико је год то могуће, и да није дошло до притиска од стране међународне заједнице, ми бисмо били у једном стању недефинисаних простора нових српских општина.

Како по вашем мишљењу функционишу те нове српске општинске власти?

За мене је јако тужна чињеница да су нове општинске структуре углавном смештене у

угоститељским објектима или другим импровизованим просторима. То говори да они који су организовали ове изборе нису припремили никакву инфраструктуру за наше учешће на изборима и да смо их ми својим изласком на изборе заиста изненадили. Ипак, без обзира на то, одговорност за даљу функционалност тих општина имају Срби. Стога би Београд морао на један транспарентнији начин да помогне тим општинама, рецимо кроз подршку људског ресурса. Када то кажем мислим на охрабривање интелектуалаца који познају поједине кључне области (као нпр. катастарска и институционална правила локалне самоуправе) да учествују у раду нових општина. Мислим да би било веома лоше да новостворене општине немају кадровске ресурсе неопходне за успостављање општинске институционалне власти у новоствореним српским општинама.

Да ли сте задовољни новоизабраним председницима општина, многи се жале на њихов рад и свашта им се приписује?

Наша држава, нажалост, на почетку није подржала излазак Срба на локалне изборе. Ипак мислим да би сада, без обзира на њен почетни став, српска држава требало да помогне тим људима како би они могли да изграде темељ једне озбиљне и функционалне општине која ће омогућити Србима који су остали у тим општинама да у њима и опстану. У том смислу не треба, без обзира на објективне или мање објективне разлоге које сви ми имамо, да у много чему критикујемо те председнике општина. Све нас треба да опредељује жеља за стварањем и јачањем тих општина, и треба им помоћи да сви заједно успоставимо институције, посебно институције које су у функцији заштите сопственог народа. Мислим да нећемо имати користи од тога да, саботирајући те људе који су сада на челу општина, заправо саботирамо наше сопствене институције. Треба да им помогнемо, а са друге стране ја очекујем да ће и они желети ту помоћ.

Постоји та прича да се југ Космета већ готово интегрисао, док се на северу то не може десити. Помиње се чак и асимилација. Да ли се југ интегрисао у приштински систем и да ли постоји тенденција да буде асимилован?

Асимилација подразумева и прихватање албанских вредности, а то би у неком сегменту требало да значи да ми, Срби јужно од Ибра, прихватамо да је један Јашари херој. Треба да знамо да нико од нас није спреман да се одрекне ни Газиместана ни наших манастира, ни нашег идентитета, језика, писма, историје... Интеграција не може да оде у асимилацију. Управо стварање и чување институција које су у функцији очувања српског идентитета подразумева интеграцију, али интеграцију са врло јасним и озбиљно успостављеним принципима који подразумевају пре свега опстанак Срба кроз нешто што је коегзистенција, кроз нешто што је суживот, јер је то, на крају, једина шанса да

опстанемо на простиру Косова и Метохије.

Шта мислите да ће бити на северу, одбачена је стратегија Питера Фејта, а ипак отварају се нека тела

**,
попут Европске куће, шта се заправо дешава и шта очекујете да ће се десити?**

Не мислим да је север био институционално везан за Београд на начин на који бисмо га препознали као простор пуног суверенитета Србије, јер то просто не одговара чињеницама. Већ 11 година север је недефинисан простор, са стратешки значајном позицијом, територијално припојен Србији. Тај простор је битан јер се на њему налазе и образовне институције, које су од виталног значаја за опстанак Срба. Све остале структуре, сем образовних и здравствених, су под међународном контролом, преко безбедонсоних, па до неких нових нивоа правосудних структура које ће сада бити успостављане од стране Еулекса. Али не бих била сигурна у констатације да је план Питера Фејта некакав план владе из Приштине. Тачније мислим да је то био план међународне заједнице, а све са жељом да се покаже да север не може да се одвоји од Косова. Албанско лидерство и институције се постављају тако да им све одрађује међународна заједница, тако да они не чинећи практично ништа добију један завршен посао. Шта ће бити? Ја мислим да је најбоље да дође до онога што би ипак желела већина Срба са Косова, а то је да ипак север успостави неки ниво институционалних веза са Приштином, због свега што се налази јужно од Ибра, због наших људи и због наших манастира. Да успостави везе наравно, у оној мери у којој би нам свима то олакшало и релаксирало живот.

Постоји, међутим, и та прича о подели Косова која се често покреће са различитих места, да ли мислите да до те поделе може да дође и да ли југ страхује од тога да ће север да „оде“?

Постоје политичари, неки веома актуелни, који све отвореније помињу размену територија. Помињу поделу Косова и Метохије као некакво решење, и за сада нуде Прешево, а бојим се да ће у следећој фази нудити и Бујановац. Мислим да је тај етнички приступ територијама лош и веома проблематичан за будућност наше државе Србије. И мене та веома јака прича, те снажне пароле како ћемо се ми определити за Косово а не за ЕУ, подсећа на причу која треба да изолује Србију и поврати је у време деведесетих, пре него што суштински може да промени стање ствари или да представља некакву претњу међународној заједници. И још нешто - ми морамо да се подсетимо приче коју сви ми са Косова и Метохије врло добро знамо: када је реч о уласку у ЕУ, једна веома битна,

неопходна ствар су подаци о становништву, које је Србија приказала када је припремала кандидатуру за улазак у ЕУ. Том приликом је Република Србија, за време владе Војислава Коштунице, из свог пописа за ту прилику искључила становнике Косова и Метохије. Ми смо тада тражили да Србија убаци и КиМ али наша власт је то одбила и то је сада званични документ. Сви ми који разговарамо са међународном заједницом знамо за тај документ. Са друге стране, пристанак на поделу Косова и промену граница јесте имплицитно и експлицитно признавање територије јужно од Ибра као независног Косова.

Какав утиска имате о Албанским политичарима на Косову, да ли вам неки од њих уливају извесно поверење као да се са њима може разговарати, и да ли вас неки од њих плаше, с обзиром да су у тој приштинској власти још увек неки ратни политичари?

У косовким институцијама се налазе и доминирају људи из илегале. То су људи уз чија имена се помињу убијања, мржња, криминал... Ти људи су учествовали у рату против српске државе и народа са циљем да протерају Србе, и све српске институције, њихов је пројекат био пројекат етнички чистог Косова и било би потребно да заиста много тога ураде па да Срби поверују да они сада стварно хоће да раде на опстанку, повратку људи и имовине, да су то одједном постали неки људи који су спремни на поштовање договора... Албански народ је, са друге стране, превазишао своју политичку елиту по том питању, и тај народ прихвата Србе на начин који подразумева толеранцију и разумевање, као што је и српски народ много више релаксиран у тим односима него што је то случај са политичарима. Албански народ заправо више ради на релаксацији односа у свакодневном животу, него што то раде њихови лидери. Чак су и ови издвојени инциденти који се дешавају, више одраз деловања одређених служби и појединих партија које хоће да дестабилизују Србе и које раде на пројекту даљег исељавања. Постоје сада и неки млади лидери из Приштине који разумеју и спремни су на суживот, али велико је питање да ли ће они успети да се профилишу. Власт у Приштини има контролу медија, обавештајне службе су инсталиране у институцијама и тиме је готово сасвим онемогућена озбиљна демократска алтернатива. Рецимо, на прошлим изборима резултати Ветона Суроја били су потпуно поражавајући, а он би могао да представља неку албанску политичку алтернативу која би имала слуха за потребе Срба.

А српско лидерство? Какав утисак имате о српским политичарима у свему томе?

Никада ниједно лидерство Срба на Косову није могло да оствари то, да се одавде доносе одлуке које су у корист опстанка Срба, јер је српске косовске лидере одувек стварао, фаворизовао а затим компромитовао Београд. Политичка елита из Београда

одувек је користила Косово и Метохију за своје партијске и политичке циљеве. Поједини политичари из Београда, тако, вероватно никада не би сели за сто са Кондолизом Рајс или сада са Хилари Клинтон, да нису преузели монопол над решавањем проблема Косова и судбине Срба на тој територији, иако можда никада нису дошли на Косово и не познају ни етничку ни културолошку структуру овдашњег простора. Али они бављењем овим потањем стичу поене и нису спремни да жртвују те поене. И онда се ради на дискредитовању и девастацији свих српских лидера на Косову и Метохији. А има ту врло јаких лидера, чији утицај је превазилазио значај њихових странака на Косову, људи који су на одређен начин препознатљиви, индивидуално веома различито опредељени (што је легитимно и то не треба нападати) али сви су они без неког већег конкретног утицаја. То ће бити тако све док Београд не прихвати да је потребно допустити значајнију улогу Срба са Косова и Метохије, јер је она, ако се хоће право решење, ипак неопходна.

Видите ли неке младе, нове српске потенцијалне лидере на Косову?

Ми морамо да знамо да је свуда искусно лидерство на власти, и да готово не постоји држава, и да нема самита ЕУ где долазе потпуно млади људи, него људи који разумеју политику и који нису толико неискусни да би правили грешке на штету свог народа. Претерана прича о форсирању младих лидера је више једна прича где би ти лидери опет били део манипулације политичких кругова, било косовских, међународних или београдских.

Како би требало да изгледа политика Срба на Косву? Имате ли неки предлог?

Све то је тек у некој фази стварања, и сви би требало да подржимо стварање једне праве заједнице српских општина, која је препоручена чак и неким међународним документима. Ту мислим на заједницу која би била формирана од наших реалних општина. С обзиром на то да ми нећемо признати независно Косово и да Срби са Косова неће да буду део амбасада Косова, ми самим тим искључујемо себе из могућности да будемо међународно присутни и износимо проблеме и упознајемо међународне чиниоце са проблемом Срба на Косову. Стога, било би добро да Срби раде на нечему што би било стварање сопственог средњег нивоа власти, што подразумева стварање заједнице српских општина као институције која би била међународно прихваћена и међународно присутна и која би на одређен начин институционало легализовала Србе на простору Косова и Метохије.

Мислите на општине које су дефинисане децентрализацијом из Приштине међународно признате а не оне, такозване паралелне општине као што је рецимо општина Пећ (која не постоји као српска, већ је смештена у Гораждевцу) или општина Приштина која је заправо у Грачаници?

Ти људи из наших такозваних паралелних институција би могли да буду, и требало би да буду од помоћи нашим новим општинама. Требало би да постоји можда чак и нетранспарентна али ипак сарадња између свих тих општина, како бисмо позиционирали барем те признате општине на међународном плану и омогућили им да заиста профункционалишу на добробит Срба који су остали на Косову и Метохији, као и оних повратника, или оних који ће се можда једног дана вратити.

Каква је онда по вашем мишљењу даља судбина тих наших општина које међународна заједница дефинише као паралелне?

Не знам да ли мислите да председник општине Приштина који не може слободно да функциониса на територији Приштине и да има у свом саставу и становнике Албанце, има будућност? Та реалност јесте нажалост сурова, али будућност тих наших институција је, рекла бих, за овај историјски тренутак потпуно јасна. И Краљ је формирао владу у егзилу, па је на крају ипак признао реалност. То је нажалост реалност коју ми у овом тренутку не можемо да променимо

Да ли то онда ипак значи да српске институције нестају са Косова?

Ми смо Кумановским споразумом прихватили да те институције нестану, када је држава прихватила њихово повлачење са Косова и Метохије, и суштински тим потписом признала да су се те српске институције према Албанцима опходиле дискриминаторски. Али, ма шта ко мислио, важно је да што пре дође до некаквог контакта руководства из Београда и институција из Приштине. Смањује се број снага Кфора на Косову и Метохији, и до краја јануара следеће године ће остаће их једва 2500. То нормално за све нас представља несигурност. Разговор Приштине и Београда о начину демилитаризације или неке нормализације стања на Косову, и то што брже, иде у корист српској држави. А уколико држава Србија настави ову несарадњу она ће изгубити и економски, а и остале видове монопола и тај ће се простор полако отуђивати од Србије и окретати другим регионалним државама. Београд ће тиме практично да натера Србе да се интегришу у то Косово, а ја се бојим да би у том случају људи одлазили са Косова

много брже и то како би утицај Републике Србије на Косову и Метохији слабио. Уколико нема те сарадње, мислећи на техничку сарадњу на нивоу министара, Косово ће бити простор где ће Срби све теже и теже опстајати. Не смемо заборавити да утицај Србије на Косову једино може да се поврати кроз опстанак становништва и кроз јачање наше заједнице, и кроз очување и снажење економске сарадње. Нажалост, ми не можемо да повратимо наш утицај кроз државне институције, осим ако не убрзамо наш улазак у наднационалне институције, као што је Европска унија и безбедоносне институције које су већ присутне на Косову.

Да ли постоји објективна опасност да Албанци на неки начин присвоје српску баштину на Косову, фалсификујући историју и називајући је некаквом „косовском историјом“?

Присуство наше Српске православне цркве је изузетно важно за опстанак Срба на територији Косова и Метохије. Стога је од круцијалног значаја за нашу стабилност, посвећеност нашег монаштва и активно учешће институција цркве и патријарха на Косову. Постоји озбиљна тенденција да се наша црква на Косову и Метохији преобрати у некакву косовску баштину, да се наши манастири прогласе некаквим косовским културним споменицима. Један од елемената државности је свакако и културна баштина а Албанци на Косову немају ту врсту историјског упоришта, осим остатака отоманске баштине, коју занемарују и чији су споменици запуштени, и српске, коју су уништавали а сада покушавају да је присвоје. Стога мислим да наша СПЦ треба да буде што присутнија и на самом Косову и Метохији али и на свим међународним и регионалним верским сусретима и да се што више говори о овом проблему. Наравно, у овом процесу нам је веома значајан наставак сарадње са УНЕСКО.

(Разговор водила Ана Радмиловић)